

Vadehavsforskning 2020
28. februar på Syddansk Universitet
Niels Bohrs Vej 9, 6700 Esbjerg

Tilmelding senest 24. februar på vadehavet@danmarksnationalparker.dk
Program

- 9:30 Ankomst, kaffe og rundstykker**
- 10:00 - 10:10 Velkomst**
Janne Liburd, formand for Nationalpark Vadehavet
- 10:10 - 10:25 Bonitering af landbrugsjorden på Original 1 kortene – og hvordan arkæologerne bruger det til at finde landsbyer fra sen jernalder, vikingetid og middelalder.**
Claus Feveile, Sydvestjyske museer
- 10:25 - 10:35 Vadehavets bebyggelse fra jernalder til nyere tid set i forhold til det relative havspejlsniveau**
Morten Søvsø, Sydvestjyske Museer
- 10:35 – 10:50 Storskala erosion og drukning af de danske vadehavssøer forårsaget af utilstrækkelig sedimenttilførsel og havspejlsstigning**
Mikkel Fruergaard, Institut for Geovidenskab og Naturforvaltning, Københavns Universitet
- 10:50 - 11:10 Kaffe**
- 11:10 - 11:30 Plastik i havmiljøet**
Thorbjørn Joest Andersen, Institut for Geovidenskab og Naturforvaltning, KU
- 11:30 - 11:45 Udviklingen i Vadehavets bestande af ynglefugle**
Thomas Bregnballe & Ole Thorup, Institut for Bioscience, Aarhus Universitet
- 11:45 - 12:00 Asiatiske klippekrabber i Vadehavet – Hvad gør de her?**
Rebecca Judith Nielsen, Aarhus Universitet
- 12:00 - 13:30 Frokost**
Eftermiddagssession
- 13:30 - 13:45 Klæggravenes nuværende og fremtidige værdi for fuglene**
Thomas Bregnballe, John Frikke & Ole Thorup, Institut for Bioscience, Aarhus Universitet
- 13:45 - 14:00 Vadehavet i den sønderjyske søfartshistore 1600-1814**
Mette Guldborg
- 14:00 - 14:15 Krigsgravene i Fovrfeld Gravlund**
Søren Werther Kjær Rasmussen, Aarhus Universitet/Sydvestjyske Museer
- 14:15 - 14:30 Bæredygtighed, turisme og kulturarv i Syddanske Verdensarvssteder**
Janne Liburd, Institut for design og kommunikation, Syddansk Universitet
- 14:30 - 14:50 Kaffe**
- 14:50 – 15:05 Eksempler på studier af havpattedyr, af muligt interesse for Nationalparken i Vadehavet**
Magnus Wahlberg, Institut for biologi, Syddansk Universitet
- 15:05 – 15:20 Unge uddannelsessøgendes syn på Esbjerg, og betydningen af dette for byens mulige omdannelsesproces henimod at blive en uddannelsesby**
Annette Aagaard Thuesen, Center for landdistriktsforskning, Syddansk Universitet
- 15:20 - 15:35 Planlægning og arealudnyttelse til turisme**
Anne-Mette Hjalager, Institut for Entreprenørskab og Relationsledelse, Syddansk Universitet
- 15:35 - 16:00 Afrunding**
Jesper Bartholdy, formand for Nationalpark Vadehavets forskningsråd

Resuméer

Bonitering af landbrugsjorden på Original 1 kortene – og hvordan arkæologerne bruger det til at finde landsbyer fra sen jernalder, vikingetid og middelalder.

Claus Feveile, Sydvestjyske Museer

Den ældste landsomfattende kortlægning af Danmark er de såkaldte Original 1 kort fra omkring år 1800. Kortene indeholder en mængde information om både landskabsudnyttelse, driftssystemer, ejerforhold mm. En særlig oplysning, jordens bonitet, dvs. hvor stort udbytte jorden giver, er også anført. Indlægget vil kort præsentere, hvordan arkæologerne kan bruge den "værdisætning" til at lede efter landsbyer fra perioden ca. 600-1200 e. Kr.

Vadehavets bebyggelse fra jernalder til nyere tid set i forhold til det relative havspejlsniveau

Morten Søvsø, Sydvestjyske Museer

Siden afsmeltningen efter den seneste istid har den Skandinaviske halvø hævet sig kraftigt, mens andre dele af jordskorpen har sænket sig. Dette forhold udtrykkes i den såkaldte vippelinje, som løber ned igennem Jylland. I det danske Vadehav synes bosættelsesforholdene i ældre tider at angive, at der ikke har fundet en nævneværdig landsænkning sted omkring Ho Bugt, mens den har været markant tiltagende mod syd. Indlægget præsenterer de laveste kendte arkæologisk bebyggelsesniveauer langs Vadehavskysten og hvilken betydning landsænknningen har haft for udbredelsen af værfter og andre arkæologiske levn.

Storskala erosion og drukning af de danske vadehavsøer forårsaget af utilstrækkelig sedimenttilførsel og havspejlsstigning

Mikkel Fruergaard, Institut for Geovidenskab og Naturforvaltning, Københavns Universitet

Præsentation omhandlende drukningen af Vadehavet i perioden fra ca. 4000 til 2000 år siden

Plastik i havmiljøet

Thorbjørn Joest Andersen, Institut for Geovidenskab og Naturforvaltning, KU

Interessen for plastik-forurening af havene er øget betydeligt de senere år, måske særligt efter påvisningen af store områder med høj koncentration af plastik langt ude på oceanerne. Dette indlæg vil give et overblik over omfanget og effekterne af forureningen og se på kilderne til forureningen. Indlægget vil fokusere på plastikforurening i et globalt perspektiv, men der vil også være eksempler fra Vadehavsområdet.

Udviklingen i Vadehavets bestande af ynglefugle

Thomas Bregnballe & Ole Thorup, Institut for Bioscience, Aarhus Universitet

Med hjælp fra et stort antal ornitologer blev der i 2018 gennemført en optælling af alle ynglefuglene i hele den danske del af Vadehavet. Vi sammenligner med tidligere opgørelser og fortæller om tendenserne i udviklingen af de enkelte arters bestande. Vi berører også spørgsmålene om de sandsynlige årsager, der har ført til den udvikling vi ser. I indlægget tangerer vi også spørgsmålet: Hvis vi ønsker at gøre noget for de truede og fåtallige arter, har vi så tilstrækkeligt med viden og værktøjer?

Asiatiske klippekrabber i Vadehavet – Hvad gør de her?

Rebecca Judith Nielsen, Aarhus Universitet

De to asiatiske klippekrabber, Stribet og Pensel-klippekrabbe, har med stor succes etableret sig uden for deres asiatiske udbredelsesområde og har siden 2011 været en del af det danske Vadehavs fauna. Her findes de især på østersrev. Selvom de morfologisk afviger noget fra vores hjemlige strandkrabbe, ser de ud til at have samme byttedyr på menukortet. For alle tre krabbearter er Alm. blåmusling et attraktivt fødeemne. Det er et nu spørgsmålet om den stigende krabbetæthed er en trussel for blåmuslingebestanden og dermed for de fugle, der har blåmuslinger på spisekortet. Er der på langt sigt plads til 3 sameksisterende krabbearter i et område, hvor strandkrabben hidtil har været enerådende?

Klægggravenes nuværende og fremtidige værdi for fuglene

Thomas Bregnballe, John Frikke & Ole Thorup, Institut for Bioscience, Aarhus Universitet

På grundlag af en nylig gennemgang af den viden vi har om fuglenes hidtidige brug af klægggravene som ynglested og rasteplass, belyser vi nogle af de træk ved de enkelte klægggrave, som ser ud til at være af betydning for, om de har ringe eller stor værdi for fuglene. Flere af klægggravene i vadehavsområdet har et potentiale for at kunne yde et væsentligt bidrag til forbedrede yngle- og rastemuligheder for en række arter af vandfugle. Vi ser derfor også på spørgsmålet: Hvilke tiltag har fundet sted? Og hvor kunne det være relevant at sætte ind med hvilke nye tiltag?

Vadehavet i den sønderjyske søfartshistore 1600-1814

Mette Guldborg

I disse år skrives tobinds-værket Sønderjyllands Søfartshistorie, som udgives af Historisk Samfund for Sønderjylland. For tiden før 1920 omfatter værket hele Slesvig, og det er første gang, der skrives en samlet søfartshistorie om dette område. Det giver nye perspektiver på ikke mindst søfarten fra Vadehavet at se den i relation til søfartens forhold til det østlige Slesvig, som udviklede sig markant anderledes end på vestkysten. Oplægget vil især fokusere på perioden 1600-1814, som er det afsnit, oplægsholderen bidrager med til værket.

Krigsgravene i Fovrfeld Gravlund

Søren Werther Kjær Rasmussen, Aarhus Universitet/Sydvestjyske Museer

Gennem min arbejdsplads Historisk Samling fra Besættelsestiden under Sydvestjyske Museer er jeg for tiden i gang med et projekt om krigsgravene i Fovrfeld Gravlund, hvilket er det emne, jeg gerne vil tale om til seminaret. I denne proces har jeg dels undersøgt selve Gravlundens tilblivelsesproces og den historiebrug/mindekultur, der er praktiseret i Fovrfeld; dels har jeg dykket ned i nogle af de personskæbner, der knytter sig til stedet. Undersøgelserne af de forskellige personer har givet interessante perspektiver om 2. Verdenskrig generelt såvel som på Esbjerg-områdets rolle under besættelsen.

Bæredygtighed, turisme og kulturarv i Syddanske Verdensarvssteder

Janne Liburd, Institut for design og kommunikation, Syddansk Universitet

Præsentationen vil indledningsvis præcisere betydninger af UNESCO Verdensarv, kulturarv og bæredygtig udvikling med FNs Verdensmål. Fokus rettes mod hvorvidt turisme er et middel eller mål for syddanske verdensarvssteder. Et nærmere blik på muligheder og paradokser i fortolkning, formidling og bevaring af dynamiske kultur- og naturområder, peger jeg afslutningsvist på latente muligheder for bæredygtig (turisme)udvikling sammen med andre, der også kerer sig om verdensarv og Nationalpark Vadehavet.

Eksempler på studier af havpattedyr, af muligt interesse for Nationalparken i Vadehavet

Magnus Wahlberg, Institut for biologi, Syddansk Universitet

Danmarks tre hjemmehørende havpattedyr (gråsæl, spættet sæl, og marsvin) findes alle sammen i Vadehavet. I de indre danske farvande har vi i en årrække studeret deres lydproduktion, hørelse, og adfærd. Nogle af forsøgene laves med trænede dyr ved laboratoriet i Kerteminde. Her har vi f.eks. undersøgt, hvordan marsvinets hørelse tilpasses under ekkolokalisering; hvor langt væk gråsæler kan høre akustiske alarmer, som bruges indenfor fiskeri; og hvordan spættede sæler producerer lyde. Vi har derudover gennemført feltstudier af sæler og marsvin med droner, som blandt andet har givet os ny viden om sælernes parringsadfærd, og hvordan marsvin samarbejder under jagt på fiskestimer. Gennem at kombinere akustiske metoder med droneobservationer har vi også dokumenteret, hvordan marsvin reagerer på akustiske alarmer. I et samarbejde med tyske kollegaer er vi i gang med at analysere data fra gråsæler i det tyske vadehav, som er blevet udstyret med akustiske målepakker, for at bedre forstå deres lydkommunikation. For at finde marsvin i felten har vi lanceret en app, hvor borgere kan indrapportere, hver gang de observerer ind et marsvin. Appen er blevet installeret over 2000 gange, og vi har indsamlet tusindvis af observationer, som blandt andet har afsløret områder omkring Fyn, hvor Danske og international overvågningsprogrammer ikke tidligere vist, at der fandtes marsvin. Særligt feltmetoderne kunne være meget interessante også at bruge til forskning på havpattedyr i Nationalpark Vadehavet.

Unge uddannelsessøgendes syn på Esbjerg, og betydningen af dette for byens mulige omdannelsesproces henimod at blive en uddannelsesby

Annette Aagaard Thuesen, Center for landdistriktsforskning, Syddansk Universitet

Planlægning og arealudnyttelse til turisme

Anne-Mette Hjalager, Institut for Entreprenørskab og Relationsledelse, Syddansk Universitet

Der er en stigende interesse for mange forskellige former for outdooraktiviteter. Turisme, som benytter og knytter sig til kulturarven er også populært. Dette er særdeles relevant i Vadehavet og af betydning for mulighederne for at opleve alle dimensioner af stedet. Der er god plads i vadehavsregionen, men også her er der eksempler på uenighed om den konkrete arealanvendelse. Vi ser, at fronterne i turismen generelt kridtes hårdere op, og der i stigende grad finder en folkelig mobilisering sted mod for meget eller "forkert" turisme. Kommunerne har en velassorteret værktøjskasse til at afbalancere benyttelse og beskyttelse, bevaring og ekspansion. Indlægget giver eksempler og fremhæver, at kommunerne ofte underudnytter mulighederne for gennem planlægning at forebygge arealkonflikter.